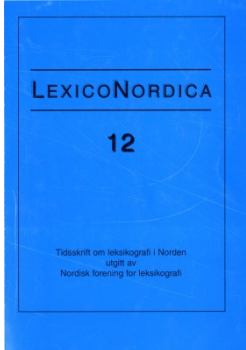

LexicoNordica

Forfatter:	Henning Bergenholtz [<i>Metaleksikografiske bidrag om bilingvale juridiske ordbøger</i>]	
Anmeldt værk:	Marta Chromá: <i>Legal Translation and the Dictionary</i> . Tübingen: Max Niemeyer Verlag 2004. Eva Wiesmann: <i>Rechtsübersetzung und Hilfsmittel zur Translation. Wissenschaftliche Grundlagen und computergestützte Umsetzung eines lexikographischen Konzepts</i> . Tübingen: Gunter Narr Verlag 2004	
Kilde:	LexicoNordica 12, 2005, s. 165-169	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Henning Bergenholtz

Metaleksikografiske bidrag om bilingvale juridiske ordbøger

Marta Chromá: *Legal Translation and the Dictionary*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag 2004. [122 Seiten, EUR 38.00, ISBN 3-484-39122-7, ISSN 0175-9624]

Eva Wiesmann: *Rechtsübersetzung und Hilfsmittel zur Translation. Wissenschaftliche Grundlagen und computergestützte Umsetzung eines lexikographischen Konzepts*. Tübingen: Gunter Narr Verlag 2004 [485 Seiten, EUR 98.00, ISSN 0939-8945, ISBN 3-8233-6107-4]

Beskæftigelsen med juridisk sprog har i længere tid stået i centrum for forskningen inden for lingvistik og jura, skriver Chromá, en af de to forfattere til to nye monografier om juridisk fagleksikografi. Det er nok lidt overdrevet, men det er nu påfaldende, at juridisk fagleksikografi får betydelig mere opmærksomhed end det, der svarer til dens direkte kvantitative andel i fagoversættelser. Når man kun tager områderne teknisk, økonomisk og juridisk sprog, regner man med, at ca. 70% af alle professionelle fagoversættelser (med disse tre områder) sker med tekniske tekster, ca. 25% med økonomiske og 5% med juridiske tekster. Den metaleksikografiske interesse er helt anderledes fordelt. I oversigtsbibliografien af Kromann/Bergenholtz/Wiegand (1999) findes der fx 27 metaleksikografiske bidrag relateret til teknisk sprog, 2 om psykologisk, 17 til økonomisk og hele 32 om juridisk sprog. I denne oversigt findes der dog kun én monografi til temaet (Nielsen 1994). Efter udarbejdelsen af bibliografien er der sikkert kommet flere til; jeg kan fx nævne Sørensen (1999). Nu er der i 2004 kommet to yderligere monografier. Den ene på tysk, den anden på engelsk; den ene relativt interessant, den anden kunne man godt have undladt at trykke.

Vi vil begynde med monografien på engelsk:

Bogen går ud fra de erfaringer, som forfatterinden har fået under udarbejdelsen af flere tjekkisk-engelske juridiske ordbøger udkommet i 1993 og 2001, hertil kommer en cd-rom-udgave fra 1995. Den største af disse ordbøger har et omfang på godt 9.000 lemmaer – svarende til størrelsen af en stor dansk-tysk juridisk ordbog (GUBBA) – og er

således betydeligt større end den tysk-italienske juridisk ordbog, som beskrives i den anden del af denne anmeldelse. Størrelsen af ordbogen står i direkte modsætning til omfanget af monografien, som er på 122 sider, men heraf er kun 83 sider den egentlige tekst, resten består i meget lange resuméer på tysk og fransk (i alt 29 sider) og 10 sider med litteraturangivelser.

Kvaliteten af en bog kan man nogen gange gætte lidt på ved at se på litteraturlisten. Den er ganske vist ikke så kort igen, men ser ud til at indeholde et noget tilfældigt udvalg, som fx ikke nævner Nielsen (1994) og en lang række andre vigtige og relevante monografier og artikler, fx ingen fra Hoffmann/Kalverkämper/Wiegand (1998-1999). Litteraturlisten har en del trykfejl, særligt i de (kun) tre tyske angivelser (fx "Einführung" (side 113, 117), "ein rahmen" (side 121), "translations-theorie" (side 121)).

Selve monografien kan deles op i tre dele: juridiske forhold, lingvistiske og oversættelsesteoretiske overvejelser og leksikografiske overvejelser, heraf kun få sider om første tema, 22 sider om leksikografi og hele 46 sider med overskriften "Linguistic framework". Det lyder som det, bogen er: en lingvists lingvistiske overvejelser efter et afsluttet arbejde med en fagordbog, som ikke har taget hensyn til nyere metaleksikografiske forslag. Jeg kan fx nævne adskillelsen mellem en helfags-fagordbog og en delfags-fagordbog, muligheden for at inddrage en systematisk kontrastiv fremstilling af de to sprogområders retsforhold og henvise til denne fremstilling fra de enkelte artikler – og mange andre ting. Som et kuriosum kan fx nævnes, at Chromá fortæller, at monolingvale ordbøger kan have forskellige sorteringer, fx alfabetiske, baglænsorterede og ordnet efter redeprincippet, hvorimod bilingvale altid er ordnet alfabetisk. Chromá kender tilsyneladende ikke udtrykket makrostruktur; hun tror, at redeprincippet ikke er alfabetisk eller i hvert fald noget andet end et alfabetisk princip; hun tror, at alle bilingvale ordbøger er alfabetisk ordnede.

Lidt pænt kan man dog sige. Bogen er skrevet i et behageligt engelsk.

Alt i alt kan man undre sig over, hvorfor dette arbejde er blevet optaget i *Lexicographica Series Maior*. Forklaringen kan kun være, at det må have nogle metaleksikografiske nye og relevante betragtninger, som anmelderen ikke har kunnet få øje på.

Den anden monografi er skrevet på tysk:

Den kritik, som blev fremført mod Chromás monografi, kan ikke gentages her. Tværtimod. Dette er et meget omfattende arbejde, hvor den egentlige tekst (dvs. uden litteraturliste og to siders resumé) udgør ikke

mindre end 461 sider. Som læser kunne man med fordel nøjes med den første bogs ringe omfang, hvis man samtidig kunne få denne bogs kvaliteter. Bogen er opdelt i tre næsten lige store kapitler: (1) grundproblemer for oversættelse af juridiske tekster, (2) hjælpemidler ved oversættelse af juridiske tekster og (3) konception af en ny elektronisk tysk-italiensk juridisk ordbog, som indtil nu har et omfang på 1500 lemmaer. Det bedste kapitel er det første, som rent indholdsmæssigt kunne danne grundlag for undervisning i juridisk sprog. Det andet kapitel, som i høj grad bygger på Nord (2002), er også ret instruktivt, dog med en for stor overvægt af diskussioner om brugen af printordbøger. På denne måde fokuseres ikke i tilstrækkelig grad på de brugsmuligheder, som elektroniske hjælpemidler kan have. Det tredje kapitel behandler ordbogens empiriske basis samt selektion og udformning af de enkelte angivelstyper. Det gøres instruktivt, men ikke specielt innovativt. Konceptionen kunne også med fordel have taget højde for nogle af de forslag, fagleksikografer har fremført de sidste år. Det kunne fx være inddragelse af en systematisk kontrastiv beskrivelse af retssystemerne i de tysktalende lande og i Italien, oh fra de enkelte artikler kunne der så henvises til en sådan systematik. Der kunne fx foretages angivelser af links til relevante love, bekendtgørelser o.l. Til gengæld er det ikke overbevisende, at der til hvert eneste lemma og ækvivalent skal angives en kilde, da det ikke diskuteres, hvilken brug brugeren skal gøre af kildeangivelserne. Hvis de kun er med som bevismateriale, er de overflødige, da den normale bruger af gode grunde anser sin ordbog som et orakel. Brugeren forudsætter, at leksikografen har foretaget de nødvendige undersøgelser.

Hvor der ved Chromás monografi blev kritiseret det tilsyneladende tilfældige kendskab til den nødvendige litteratur, må man her sige: Den er imponerende. Der findes ikke mange relevante bøger eller artikler, som Wiesmann ikke kender. Hun kan tilsyneladende også læse faglitteratur på et meget stort antal sprog, ikke bare tysk og italiensk, men selvfølgelig også engelsk, fransk og fx også dansk, hvor hun korrekt gengiver bidrag fra følgende leksikografer og fagsprogsforskere: Henning Bergenholtz, Jan Engberg, Gyde Hansen, Anne Lise Kjær, Hans-Peder Kromann, Lita Lundquist, Dorte Madsen, Sandro Nielsen, Theis Riiber, Poul Rossbach, Alf Ross, Sven Tarp. Der ”mangler” faktisk kun ph.d.-afhandlingen af Sørensen (1999) om leksikografiske overvejelser til dansk-tysk arveret.

Bogen er meget tysk. Hermed menes, at den har en stil og en sætningslængde, hvor selv en meget gammeldags jurist ville blegne af misundelse. Helsætninger på mellem 15 og 20 linjer er ikke en undtagelse, reglen er i alle tilfælde en yderst kompliceret sætningsbygning.

Denne stil forbindes med en udstrakt brug af lange citater, som ganske vist viser forfatterindens grundige kendskab til juridisk sprog og meta-leksikografi, men som også gør teksten svær at læse. Jeg har fx været nødt til at læse mange afsnit flere gange for at være så nogenlunde sikker på at have forstået indholdet.

Bogen kan således anbefales til alle universitetsbiblioteker og til fagleksikografer, specielt fagleksikografer med juridisk sprog som speciale. Man må så tage den tunge og svært fordøjelige sprogbrug som en lidt forstyrrende barriere.

Litteratur

- Gubba = Gubba, Wilhelm: *Juridisk ordbog dansk-tysk*. 3. udg. København: Gad 1993.
- Kromann, Hans-Peder/Henning Bergenholtz/Herbert Ernst Wiegand 1999: Die Berücksichtigung der Fachlexikographie in der neueren Wörterbuch- und Fachsprachenforschung: eine sachliche und bibliographische Übersicht. In: *Fachsprachen. Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft*. Hrsg. von Lothar Hoffmann/Hartwig Kalverkämper/Herbert Ernst Wiegand in Verbindung mit Christian Galinski und Werner Hüllen. Berlin: de Gruyter, 1889–1909.
- Hoffmann, Lothar/Hartwig Kalverkämper/Herbert Ernst Wiegand in Verbindung mit Christian Galinski und Werner Hüllen (Hrsg.) 1998–1999: *Fachsprachen. Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft. An International Handbook of Special-Language and Terminology Research*. 1. Halbband 1998, 2. Halbband 1999. Berlin: de Gruyter.
- Nielsen, Sandro 1994: *The Bilingual LSP Dictionary. Principles and Practice for Legal Language*. Tübingen: Narr.
- Nord, Britta 2002: *Hilfsmittel beim Übersetzen. Eine empirische Studie zum Rechercheverhalten professioneller Übersetzer*. Frankfurt am Main usw.: Peter Lang.
- Sørensen, Rita 1999: *Principper for integration af kulturelle forskelle i leksikografiske værker med særligt henblik på dansk/spansk arveret*. Ph.d.-afhandling. Ålborg Universitet.

Henning Bergenholtz
professor
Center for Leksikografi

Handelshøjskolen i Århus
Fuglesangs Allé 4
DK-8210 Århus V
hb@asb.dk